

پژوهش‌های حسابداری مالی
سال هفتم، شماره اول، شماره پیاپی (۲۳)، بهار ۱۳۹۴
تاریخ وصول: ۱۳۹۲/۱۰/۱۴
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۶/۲۳
صص: ۷۰-۵۵

بررسی تأثیر ویژگی‌های هیأت مدیره بر تجدید ارائه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

شکراله خواجهی^{*۱} محمدحسین قدیریان‌آرانی^{**}، حسن فتاحی‌نافچی^{***}

^{*} دانشیار حسابداری، دانشگاه شیراز

shkhajavi@rose.shirazu.ac.ir

^{**} کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه شیراز

ghadirian.a.88@gmail.com

^{***} کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه شیراز

hasanzft@yahoo.com

چکیده

هدف اصلی این پژوهش، بررسی رابطه ویژگی‌های هیأت‌مدیره و تجدید ارائه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. از این رو، در پژوهش حاضر ۹۷ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۹، بررسی شده‌اند. برای اندازه‌گیری شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی، از میزان تجدید ارائه سود استفاده شده و اندازه هیأت‌مدیره، درصد اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره و جدایی نقش مدیرعامل از رئیس هیأت‌مدیره به‌عنوان ویژگی‌های هیأت‌مدیره در نظر گرفته شده است. به‌منظور دستیابی به اهداف پژوهش، دو فرضیه تدوین شده و برای آزمون آن‌ها، روش‌های آماری رگرسیون لجستیک و رگرسیون خطی چند متغیره به‌کار رفته است. یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه اول نشان می‌دهد که بین ویژگی‌های هیأت‌مدیره و وقوع تجدید ارائه صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین، نتایج آزمون فرضیه دوم گویای آن است که بین اندازه هیأت‌مدیره و شدت تجدید ارائه رابطه معناداری وجود ندارد؛ اما بین درصد اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره و جدایی نقش مدیرعامل از رئیس هیأت‌مدیره با شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی رابطه منفی معناداری برقرار است. به بیان دیگر، استقلال هیأت‌مدیره باعث کاهش شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌شود.

واژه‌های کلیدی: ویژگی‌های هیأت‌مدیره، تجدید ارائه صورت‌های مالی، شدت تجدید ارائه، بورس اوراق بهادار تهران.

مقدمه

هدف اصلی گزارشگری مالی، بیان آثار اقتصادی رویدادها و عملیات مالی بر وضعیت و عملکرد واحد تجاری برای کمک به اشخاص برون‌سازمانی برای اتخاذ تصمیم‌های مالی در ارتباط با واحد تجاری است [۵۶].

قابلیت اتکا و مربوط بودن، اصلی‌ترین ویژگی‌های کیفی هستند که به سودمندی اطلاعات منجر می‌شوند. استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی به منظور اتخاذ تصمیمات مرتبط با قراردادهای پاداش و بدهی، تصمیمات سرمایه‌گذاری و تصمیمات مرتبط با ارزش‌گذاری سهام، بر قابلیت اتکای گزارش‌های مالی تأکید خاص دارند [۴۹]. اگر صورت‌های مالی قابل اتکا نباشد، از دو راه به سرمایه‌گذاران زیان وارد می‌آورند: نخست، اگر اطلاعات درست نباشند، باید پس از مدتی در آن‌ها تجدید نظر کرد.

این وضع باعث می‌شود بر محاسباتی که سرمایه‌گذار برای اتخاذ تصمیم کنونی انجام می‌دهد، اثر معکوس بگذارد. دوم، اگر مدیر در تهیه و ارائه صورت‌های مالی اطلاعات ساختگی ارائه نماید، این اطلاعات بر تصمیمات سرمایه‌گذاران نیز اثر معکوس خواهد گذاشت [۵۰]. از طرفی، در سال‌های اخیر، تعداد صورت‌های مالی تجدید ارائه شده^۱ توسط شرکت‌ها به میزان قابل ملاحظه‌ای افزایش یافته است [۱۳].

بنابراین، افزایش موارد تجدید ارائه، بیانگر آن است که صورت‌های مالی منتشر شده دوره یا دوره‌های قبل به طور نادرست ارائه شده و غیرقابل اتکاست. در حقیقت، ارائه مجدد صورت‌های مالی،

اعتقاد سرمایه‌گذاران را پیرامون توانایی، اعتماد،

صداقت و اعتبار گزارشگری مالی تنزل می‌دهد [۴]. تجدید ارائه صورت‌های مالی دلایل گوناگونی دارد و موجب افزایش نگرانی‌ها درباره کفایت (شایستگی) حاکمیت شرکتی شده است [۲۸]. از این رو، پیرامون نظارت بر شرکت‌ها و بازار سرمایه تغییرات بنیادین رخ داد که از آن جمله می‌توان به تفکر تقویت ساختار حاکمیت شرکتی و قوانین متعدد وضع شده توسط نهادهای قانون‌گذار اشاره کرد [۴۵]. هیأت‌مدیره نقش مهمی در حاکمیت شرکتی ایفا می‌کند و مسئول نظارت بر کیفیت اطلاعات گنجانده شده در صورت‌های مالی است، بنابراین، اعضای هیأت‌مدیره با کنترل بر رفتار مدیران ارشد می‌کوشند اقدامات آن‌ها را با منافع سهامداران، اعتباردهندگان و سایر ذی‌نفعان هماهنگ کنند [۲۴]. به عبارتی، هیأت‌مدیره می‌تواند با محدودتر کردن رفتار فرصت‌طلبانه و سودجویانه مدیران کیفیت و قابلیت اتکای گزارش‌گری مالی را بهبود بخشد [۲۴].

با توجه به مطالب پیش‌گفته، این پرسش مطرح می‌شود که: آیا وجود یک هیأت‌مدیره دارای ویژگی‌های معرفی شده در قوانین حاکمیت شرکتی می‌تواند موجب ارتقای قابلیت اتکای اطلاعات صورت‌های مالی و در نتیجه کاهش تجدید ارائه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران شود؟ بنابراین، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی وجود رابطه معنادار بین ویژگی‌های هیأت‌مدیره و تجدید ارائه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. تجدید ارائه صورت‌های مالی دوره‌های قبل، پیامدهای منفی متعددی را برای گروه‌های مختلف به همراه دارد.

¹ Restatements

نادرست یا نادیده گرفتن واقعیت‌های موجود در زمان تهیه صورت‌های مالی ضرورت پیدا می‌کند^۱ [۳۶].

به اعتقاد شولز (۲۰۰۸) دلایل اصلی تجدید ارائه عبارتند از: درآمدها (مثلاً شناسایی نادرست یا سؤال برانگیز درآمد)، هزینه‌ها (مثلاً به اشتباه سرمایه‌ای کردن مخارج)، و طبقه‌بندی مجدد و افشا (مثلاً طبقه‌بندی بازپرداخت بدهی‌ها به عنوان سرمایه‌گذاری) [۵۱].

هریبار و جنکینز (۲۰۰۴) معتقدند که شرکت‌های تجدید ارائه‌کننده صورت‌های مالی به‌علت مسائل مربوط به شناسایی درآمد، بهای تمام شده، هزینه‌های عملیاتی، دارایی‌ها و موجودی‌ها، به تجدید ارائه صورت‌های مالی خود اقدام می‌کنند.

بر اساس پژوهش کراس و همکاران (۲۰۰۴) مهم‌ترین علل تجدید ارائه صورت‌های مالی، شامل شناسایی درآمدها، ذخایر، بیش از اندازه گزارش کردن دارایی‌ها، سرمایه‌ای کردن نادرست برخی از مخارج، مخارج تجدید ساختار، ارائه کمتر از واقع بدهی‌ها یا کاهش ارزش دارایی‌هاست [۸].

انگیزه‌های تجدید ارائه هدفمند صورت‌های مالی را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: گروه نخست، انگیزه شرکت‌هایی است که دارای مشکل کم بودن سودآوری و نقدینگی هستند. این شرکت‌ها تمایل بیشتری دارند تا با انجام اقدامات متقلبانانه و مرتکب شدن اشتباهات عمدی، نتایج مالی خود را بهبود بخشند. گروه دوم، انگیزه شرکت‌هایی است که تمایل دارند با انجام تقلب و اشتباهات عمدی، انتظارات و پیش‌بینی‌های بازار را برآورده سازند. گروه سوم،

واکنش منفی بازار به تجدید ارائه صورت‌های مالی [۲۸]، افزایش هزینه سرمایه شرکت [۳۳]، تغییرات حسابرسان [۴۸]، تردید استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی نسبت به جایگاه گزارشگری مالی و فرایند حسابرسی [۵۴] و کاهش اعتماد جامعه به اظهار نظر حسابرسان [۱۳] برخی از این پیامدها هستند. در نتیجه، با توجه به زیاد بودن موارد تجدید ارائه صورت‌های مالی در ایران، انجام این پژوهش و پاسخگویی به پرسش مطرح شده از اهمیت فراوانی برخوردار است.

در ادامه مقاله، پس از مرور مبانی نظری و پیشینه، فرضیه‌های پژوهش تبیین می‌شود. سپس روش پژوهش توصیف و یافته‌های تجربی آزمون فرضیه‌ها مطرح می‌گردد. در نهایت، با توجه به نتایج آزمون فرضیه‌ها نتیجه‌گیری، پیشنهادها و محدودیت‌های پژوهش ارائه می‌شود.

مبانی نظری و فرضیه‌های پژوهش

هر چند تجدید ارائه صورت‌های مالی، پدیده جدیدی نیست؛ اما به علت وجود رویه‌های حسابداری متهورانه، بی‌نظمی‌های حسابداری یا تقلب، تعداد و مبلغ تجدید ارائه سود شرکت‌ها در طول سال‌های اخیر به‌طور چشم‌گیری افزایش یافته است. بنابراین، توجه بسیاری از سرمایه‌گذاران، تحلیلگران و تدوین‌کنندگان مقررات به موضوع تجدید ارائه جلب شده است [۵۵].

طبق بند ۱۳ بیانیه هیأت اصول حسابداری آمریکا در رابطه با تغییرات حسابداری، تجدید ارائه سود و سایر اطلاعات مالی سال‌های گذشته شرکت‌ها به‌علت اشتباهات ناشی از محاسبات ریاضی، اشتباهات در به‌کارگیری رویه‌های حسابداری و همچنین، تعبیر

۱- شایان ذکر است، تغییر در شخصیت واحد گزارشگر نیز ارائه مجدد صورت‌های مالی را در پی دارد؛ اما در پژوهش حاضر بررسی نمی‌شود.

انگیزه ناشی از برخی قراردادهای پاداش وابسته به ارزش سهام و عملکرد شرکت، نمونه‌ای از این قراردادها هستند [۴۴].

هیأت مدیره مهم‌ترین عامل کنترل و نظارت بر مدیریت شرکت و مسؤول حفظ منافع سهامداران است [۲۶]. این نقش از تئوری نمایندگی نشأت می‌گیرد و قدیم‌ترین نقش هیأت‌مدیره در شرکت است [۶]. تقلب‌ها و فروپاشی‌های اخیر مؤسسات مالی، اهمیت هیأت‌مدیره و نقش آن را به عنوان معتمد سهامداران و خط اول دفاع از حقوق آن‌ها برجسته کرده است [۳۷].

هیأت‌مدیره می‌تواند با محدودتر کردن رفتار فرصت‌طلبانه و سودجویانه مدیران، کیفیت و قابلیت اتکای گزارشگری مالی را بهبود بخشد [۴۵] و در نتیجه، موجب کاهش یافتن تجدیدارائه صورت‌های مالی در سال‌های آتی شود. به‌منظور بهبود اثربخشی هیأت‌مدیره روش‌های گوناگونی وجود دارد که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

اندازه هیأت‌مدیره: اگرچه اندازه هیأت‌مدیره به عنوان عنصری با اهمیت در ویژگی‌های هیأت‌مدیره مطرح است؛ اما هیچ‌گونه اتفاق نظری درباره این موضوع وجود ندارد. طرفداران نظریه نمایندگی، طرفدار هیأت‌مدیره کوچک هستند و استدلال می‌کنند که افزایش اندازه هیأت‌مدیره، باعث مختل شدن کارکردهای کنترل و نظارت می‌شود. استدلال دیگر این گروه این است که هیأت‌مدیره بزرگتر، فرصت دستکاری را توسط مدیریت افزایش می‌دهد.

همچنین، هیأت‌مدیره بزرگ‌تر به مشارکت و همبستگی کمتر میان اعضای هیأت‌مدیره منجر می‌شود و توان رسیدن به اتفاق نظر درباره تصمیمات کنترلی کاهش می‌یابد [۲]. طرفداران دیدگاه

سهامداران، اعتقاد دارند هیأت‌مدیره بزرگ‌تر، تعادل بیشتر، سرعت بخشیدن به تصمیم‌گیری مؤثرتر و افزایش هماهنگی بین سهامداران شرکت را به دنبال دارد. همچنین، هیأت‌مدیره بزرگ‌تر با افزایش امکان پردازش بیشتر اطلاعات، کیفیت اطلاعات ارائه شده توسط مدیر را افزایش می‌دهد [۲].

تفکیک نقش رئیس هیأت‌مدیره از مدیرعامل: طبق تئوری نمایندگی، اگر مدیرعامل و رئیس هیأت‌مدیره شخص واحدی باشد، مقوله نظارت با مشکلات جدی مواجه می‌شود. جداسازی موقعیت مدیرعامل و رئیس هیأت‌مدیره باعث تقویت نظارت هیأت‌مدیره می‌شود؛ زیرا اگر مدیرعامل به صورت همزمان رئیس هیأت‌مدیره نیز باشد، احتمالاً نفوذ بیشتری بر نامزد شدن و انتخاب اعضای هیأت‌مدیره دارد [۱۷].

هرچه نفوذ مدیرعامل بر هیأت‌مدیره بیشتر باشد، احتمال کمتری وجود دارد که هیأت‌مدیره به بی‌نظمی‌هایی، مانند: تصمیمات سرمایه‌گذاری غیربهبینه و یا مدیریت سود مشکوک شود [۲۰].

حضور مدیران غیر موظف در هیأت‌مدیره: در صورتی که اعضای هیأت‌مدیره، مدیران اجرایی باشند، کمتر به وظیفه و نقش اصلی‌شان در شرکت به‌عنوان عضو هیأت‌مدیره؛ یعنی نظارت بر مدیران اجرایی و کنترل آن‌ها می‌پردازند و این نقش اساسی آن‌ها در شرکت کم‌رنگ می‌شود [۳۹].

از دیدگاه تئوری نمایندگی، حضور مدیران غیرموظف مستقل در هیأت‌مدیره شرکت‌ها و عملکرد نظارتی آن‌ها به‌عنوان افرادی مستقل، به کاهش تضاد منافع موجود میان سهامداران و مدیران شرکت، کمک شایان توجهی می‌کند. مدیران غیرموظف با دیدگاهی حرفه‌ای و بی‌طرفانه، در مورد تصمیم‌گیری‌های مدیران مذکور به قضاوت می‌نشینند. بدین ترتیب،

فرضیه ۲-۱: بین اندازه هیأت‌مدیره و شدت تجدیدارائه رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه ۲-۲: بین واگذاری مسئولیت‌های دوگانه به افراد واحد (دوگانگی نقش مدیرعامل از رئیس هیأت‌مدیره) و شدت تجدید ارائه رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه ۲-۳: بین نسبت مدیران غیر موظف هیأت‌مدیره و شدت تجدید ارائه رابطه معناداری وجود دارد.

پیشینه پژوهش

لیوانت و تان در پژوهش خود تجدید ارائه سودهای فصلی، کیفیت سودهای فصلی و واکنش بازار به سودهای گزارش شده اولیه را بررسی کردند. آن‌ها در این پژوهش به رابطه بین انگیزه‌های مدیریت سود و احتمال تجدید ارائه سودهای فصلی پی بردند. به نظر آن‌ها این رابطه نشان‌دهنده این است که سودهای گزارش شده اولیه به طور راهبردی مدیریت شده‌اند [۴۰].

آگراول و گادا نشان دادند که استقلال هیأت‌مدیره و کمیته حسابرسی با تجدید ارائه صورت‌های مالی رابطه معناداری ندارند [۱۶].

نتایج پژوهش فاربر نشان داد که تعداد اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره، تعداد جلسات کمیته حسابرسی، تخصص مالی در کمیته حسابرسی، یکسانی ریاست هیأت‌مدیره و حسابرسی شدن توسط یکی از چهار شرکت بزرگ حسابرسی بر احتمال تجدید ارائه صورت‌های مالی اثرگذارند [۲۷].

افندی و همکاران در پژوهشی به بررسی دلایل ارائه اشتباه صورت‌های مالی پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که پاداش مدیر عامل و اعطای

هیأت‌مدیره شرکت به علت دارا بودن تخصص، یکسانی و قدرت قانونی لازم، یک ساز و کار توانمند شرکت به حساب می‌آید [۲۲].

همچنین، حضور اعضای غیرموظف در ترکیب هیأت‌مدیره، عدم تقارن اطلاعاتی بین ارکان داخلی و خارجی شرکت را کاهش می‌دهد. این موضوع به افزایش کیفیت افشای اطلاعات و کاهش احتمال انباشت اطلاعات منفی در داخل شرکت منجر می‌شود [۳۴].

با در نظر گرفتن مبانی نظری مطرح شده و با توجه به این که اکثر شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران اقدام به تجدید ارائه صورت‌های مالی خود می‌کنند، در پژوهش حاضر علاوه بر بررسی رابطه ویژگی‌های هیأت‌مدیره و وقوع تجدید ارائه، رابطه ویژگی‌های هیأت‌مدیره با شدت تجدید ارائه نیز بررسی می‌شود. بنابراین، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر طراحی و تدوین شده است:

فرضیه ۱: بین ویژگی‌های هیأت‌مدیره و وقوع تجدید ارائه رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه ۱-۱: بین اندازه هیأت‌مدیره و وقوع تجدید ارائه رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه ۱-۲: بین واگذاری مسئولیت‌های دوگانه به افراد واحد (دوگانگی نقش مدیرعامل از رئیس هیأت‌مدیره) و وقوع تجدید ارائه رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه ۱-۳: بین نسبت مدیران غیر موظف هیأت‌مدیره و وقوع تجدید ارائه رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه ۲: بین ویژگی‌های هیأت‌مدیره و شدت تجدید ارائه رابطه معناداری وجود دارد.

شرکت‌های با حاکمیت شرکتی قوی، با احتمال بیشتری به تجدید ارائه صورت‌های مالی خود اقدام خواهند نمود [۲۱].

هنیگر و همکاران با انجام پژوهشی دریافتند که در شرکت‌های تجدید ارائه‌کننده، پیش از تجدید ارائه صورت‌های مالی احتمال وجود هیأت‌مدیره و کمیته حسابرسی با استقلال پایین بیشتر از شرکت‌هایی است که صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه نکرده‌اند. به عبارتی، شرکت‌هایی که صورت‌های مالی دوره‌های قبل خود را تجدید ارائه کرده‌اند، در مقایسه با سایر شرکت‌ها حاکمیت شرکتی ضعیف‌تری دارند [۳۰].

اماه و تانگ طی بررسی تأثیر نظارت هیأت‌مدیره و کمیته حسابرسی بر احتمال تجدید ارائه، به وجود یک رابطه منفی بین نسبت اعضای مستقل هیأت‌مدیره و احتمال تجدید ارائه پی بردند.

آن‌ها همچنین دریافتند که وقتی بازار واکنش شدیدتری به خبر تجدید ارائه نشان می‌دهد، سهامداران با احتمال بیشتری دست به دادخواهی خواهند زد. به علاوه آن‌ها نشان دادند رابطه مثبتی بین تجدید ارائه درآمدها و احتمال تجدید ارائه الزامی شده در نتیجه دادخواهی سهامداران وجود دارد [۱۹]. عبدالله و همکاران طی پژوهشی به بررسی رابطه عناصر حاکمیت شرکتی و تجدید ارائه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس مالزی پرداختند.

نتایج این پژوهش حاکی از آن است که دلیل اصلی ارائه اشتباه حساب‌ها، متورم کردن سود است. همچنین، میزان تمرکز مالکیت و استقلال کمیته حسابرسی، شرکت‌ها را از اشتباه ارائه کردن حساب‌ها باز می‌دارد و به این ترتیب، احتمال تجدید ارائه

اختیار خرید سهام شرکت به مدیران، شرایط قراردادهای وام، افزایش سرمایه طی دوره، کنترل هیأت‌مدیره بر مدیر عامل و تحصیل سایر شرکت‌ها از طریق مبادله سهام بر اشتباه ارائه کردن صورت‌ها تأثیرگذارند [۲۵].

نابار و همکاران به این نتیجه رسیدند که استقلال هیأت‌مدیره و کمیته حسابرسی در شرکت‌های تجدید ارائه‌کننده صورت‌های مالی، پایین‌تر از شرکت‌هایی است که صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه نکرده‌اند [۴۳].

مور در پژوهشی تأثیر ۱۴ متغیر مستقل بر تجدید ارائه صورت‌های مالی را بررسی کرد. از چهارده متغیر مستقل این پژوهش، ۱۱ مورد آن نسبت‌های مالی و ۳ مورد نیز متغیرهای کیفی است.

یافته‌های پژوهش مور نشان می‌دهد که احتمال تجدید ارائه صورت‌های مالی با تغییر در برخی از نسبت‌های مالی، تغییر حسابرس و تغییر مدیران اجرایی افزایش می‌یابد [۴۱].

رونستین با انجام پژوهشی تغییرات حاکمیت شرکتی پس از تجدید ارائه صورت‌های مالی را بررسی کرد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که اگر تجدید ارائه باعث کاهش سودهای گزارش شده قبلی گردد، این موضوع بیانگر عملکرد ضعیف شرکت خواهد بود و احتمالاً به تغییرات حاکمیت شرکتی پس از تجدید ارائه منجر خواهد شد [۴۸].

نتایج پژوهش عبدالحمیدی و رید حاکی از آن است که شرکت‌های دارای حاکمیت شرکتی ضعیف، به احتمال بیشتری صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه می‌کنند [۱۵].

بابر و همکاران نشان دادند که شرکت‌های با مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی ضعیف، در مقایسه با

موظف هیأت‌مدیره و اندازه هیأت‌مدیره شرکت، رابطه معناداری وجود دارد [۱۰].

شریعت‌پناهی و کاظمی با انجام پژوهشی به این نتیجه رسیدند که تجدید ارائه صورت‌های مالی موجب کاهش محتوای اطلاعاتی سود می‌شود.

همچنین، شرکت‌هایی که عمده‌ترین علت تجدید ارائه صورت‌های مالی آن‌ها اشتباه ناشی از شناسایی درآمد است، محتوای اطلاعاتی سود آن‌ها کاهش یافته است [۸].

ثقفی و همکاران با مطالعه محتوای اطلاعاتی سود متعاقب تجدید ارائه صورت‌های مالی به این نتیجه رسیدند که ضریب واکنش به سود برای چهار فصل پس از تجدید ارائه، منفی است. به عبارتی، متعاقب تجدید ارائه صورت‌های مالی، کاهش بلند مدت در محتوای اطلاعاتی سود رخ داده است [۴].

یافته‌های پژوهش مشایخی و محمدآبادی بیانگر آن است که با بیشتر شدن تعداد جلسات هیأت‌مدیره و افزایش حضور مدیران غیرموظف در آن، کیفیت سود حسابداری افزایش یافته است. این در حالی است که بین تفکیک مسؤولیت‌های مدیر عامل و رئیس هیأت‌مدیره از یکدیگر و کیفیت سود رابطه معناداری وجود ندارد [۱۲].

ثقفی و صفرزاده دریافتند که شاخص معرفی شده برای هیأت‌مدیره با معیارهای پایداری سود، هموارسازی سود و محافظه‌کاری سود، ارتباط منفی معنادار و با معیار به‌موقع بودن سود، ارتباط مثبت معنادار داشته؛ اما با معیارهای کیفیت ارقام تعهدی قابلیت پیش‌بینی سود و ارتباط ارزشی سود ارتباط معناداری ندارد. علاوه بر این، با تفکیک شاخص هیأت‌مدیره به اجزای تشکیل‌دهنده، توان

کاهش می‌یابد؛ اما با افزایش سطح بدهی، احتمال ارائه اشتباه نیز زیاد می‌شود [۱۴].

شلتون و همکاران در پژوهشی با در نظر گرفتن تجدید ارائه صورت‌های مالی به‌عنوان سنج‌ای از مدیریت سود، به مطالعه تأثیر انگیزه‌های گزارشگری بر تجدید ارائه صورت‌های مالی در بازار امریکا و سایر بازارهای بین‌المللی پرداختند.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که در صورت زیاد بودن قوانین و مقررات در بازارهای بین‌المللی، تفاوت معناداری در میزان تجدید ارائه‌ها به علت تفاوت در استانداردها وجود ندارد. همچنین، شرکت‌هایی که قواعد و مقررات را بهتر رعایت می‌کنند و از نظم بالاتری برخوردارند، تمایل کمتری به تجدید ارائه و دستکاری سود دارند [۵۲].

راسیید به این نتیجه رسید که تعداد اعضای مستقل هیأت‌مدیره و کمیته حسابرسی و همچنین، بزرگی مؤسسه حسابرسی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی اثرگذار نیستند [۴۶].

نتایج پژوهش مشایخ و اسماعیلی (۱۳۸۵) نشان می‌دهد که کیفیت سود با درصد مالکیت اعضای هیأت‌مدیره و تعداد اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره رابطه‌ای وجود ندارد [۱۱].

طالب‌نیا و تفتیان نشان دادند که با افزایش درصد مالکیت سهامداران نهادی، درصد مالکیت اعضای هیأت‌مدیره و تعداد اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره مدیریت سود کاهش می‌یابد [۹].

نتایج پژوهش عرب‌صالحی و ضیایی بیانگر آن است که بین کیفیت سود با تفکیک پست مدیر عاملی و ریاست هیأت‌مدیره شرکت، رابطه معناداری وجود ندارد؛ اما بین کیفیت سود با نسبت اعضای غیر

ارزش دفتری سهام، درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی و مدت تصدی مدیرعامل با تغییر کیفیت سود در شرکت‌های تجدید ارائه کننده رابطه معناداری دارند [۱].

روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از رویکرد پس‌رویدادی استفاده می‌کند. داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز عمدتاً از طریق صورت‌های مالی حسابرسی شده و نرم افزار تدبیرپرداز جمع‌آوری شده‌اند. داده‌ها به وسیله نرم‌افزار اکسل ۲۰۱۰ آماده و سپس با استفاده از نرم‌افزار SPSS-21 تجزیه و تحلیل انجام شده است.

متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل

متغیرهای مستقل پژوهش حاضر عبارتند از: ویژگی‌های هیأت‌مدیره (اندازه هیأت‌مدیره، تفکیک نقش رئیس هیأت‌مدیره از مدیرعامل و درصد اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره) که به شرح زیر اندازه‌گیری می‌شوند:

اندازه هیأت‌مدیره: تعداد اعضای هیأت‌مدیره.
تفکیک نقش رئیس هیأت‌مدیره از مدیرعامل: اگر شخص واحدی دارای این دو سمت باشد، متغیر مجازی صفر و در غیر این صورت متغیر مجازی ۱.
درصد اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره: نسبت اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره به کل اعضای هیأت‌مدیره.

متغیرهای وابسته

با توجه به فرضیه‌های مطرح شده، متغیرهای وابسته پژوهش عبارتند از: وقوع تجدید ارائه صورت‌های مالی و شدت آن. در پژوهش حاضر،

توضیح‌دهندگی مدل‌ها از نوسان‌پذیری بیشتری برخوردار خواهد بود [۵۰].

نیکبخت و رفیعی در پژوهشی دو مرحله‌ای، ابتدا از طریق پرسشنامه و سپس با استفاده از روش رگرسیون لجستیک الگویی برای عوامل مؤثر بر تجدید ارائه صورت‌های مالی ارائه دادند.

یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که سودآوری، اهرم مالی، طول دوره تصدی مدیریت، تغییر مدیریت، تغییر حسابرس و اندازه مؤسسه حسابرسی بر وقوع تجدید ارائه صورت‌های مالی مؤثر است [۱۳].

بولو و همکاران نشان دادند که بین تجدید ارائه صورت‌های مالی با مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد و نوع رابطه نشان می‌دهد که با افزایش شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی، مدیریت سود افزایش پیدا می‌کند.

همچنین، طبق یافته‌های این پژوهش بین تجدید ارائه صورت‌های مالی با پایداری سود رابطه معناداری وجود دارد و نوع رابطه نشان می‌دهد که با افزایش شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی، پایداری سود کاهش می‌یابد [۳].

یافته‌های پژوهش ساعی و همکاران نشان می‌دهد که نسبت توزیع فراوانی تجدید ارائه‌ها، در سال‌ها، و صنایع مختلف معنادار است. همچنین، تفاوت معناداری میان ارقام اولیه و تجدید ارائه شده وجود دارد [۷].

آقایی و همکاران به این نتیجه رسیدند که کیفیت سود به‌طور معناداری از دوره تحریف تا دوره بعد از تجدید ارائه افزایش یافته است. همچنین، تغییر اندازه شرکت، تغییر فروش، تغییر جریان‌های نقدی حاصل از عملیات، تغییر نسبت بدهی، نسبت ارزش بازار به

نرخ بازده دارایی‌ها برای عملیاتی کردن تعریف متغیر سودآوری استفاده می‌شود.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش، شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۸۳، در بورس اوراق بهادار تهران فعالیت داشته‌اند. در این پژوهش از نمونه‌گیری آماری استفاده نشده است؛ اما شرکت‌های مورد بررسی براساس محدودیت‌های زیر انتخاب شده‌اند:

۱. سال مالی شرکت منتهی به پایان اسفند ماه هر سال باشد؛

۲. طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۰ تغییر سال مالی نداشته باشد؛

۳. اطلاعات مورد نیاز به منظور استخراج داده‌های مورد نیاز در دسترس باشد؛

۴. تا پایان سال مالی ۱۳۸۲ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد؛

۵. جزو بانک‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، شرکت‌های هلدینگ و لیزینگ‌ها) نباشد؛ زیرا افشای اطلاعات مالی و ساختارهای راهبردی شرکتی در آن‌ها متفاوت است.

شایان ذکر است اگرچه قلمرو زمانی این پژوهش محدود به بازه زمانی ۱۳۸۳-۱۳۸۹ است؛ اما برای دستیابی به اطلاعات مالی تجدید ارائه سال ۱۳۸۹، صورت‌های مالی سال ۱۳۹۰ استفاده شده است. بنابراین، محدودیت دوم به صورت بالا مطرح شده است.

با توجه به محدودیت‌های ذکر شده، ۹۷ شرکت حائز شرایط بوده و بررسی شده‌اند.

همچون: پژوهش‌های لیوانت و تان [۴۰] و هیرشی و همکاران [۳۲] شدت تجدید ارائه، به‌وسیله میزان تجدید ارائه سود خالص عملیاتی شده است. شایان ذکر است میزان تجدید ارائه سود خالص بر حسب دارایی‌های شرکت استاندارد شده است.

$$RESM = \frac{|RESNI_{i,t} - NI_{i,t}|}{TA_{i,t}} \quad (۱)$$

RESM: شدت تجدید ارائه؛ *RESNI*: سود خالص تجدید ارائه شده؛ *NI*: سود خالص گزارش شده اولیه؛ *TA*: کل دارایی‌ها.

متغیرهای کنترلی

به منظور کنترل سایر متغیرهایی که به نحوی در تجزیه و تحلیل مسأله پژوهش مؤثرند، متغیرهای کنترلی لازم با توجه به مرور متون به شرح زیر تعیین شدند:

نتایج بسیاری از پژوهش‌ها بیانگر آن است که اندازه شرکت (همچون: مؤسس [۴۲]، کینی و مک‌دنیل [۳۵]، لین و همکاران [۳۸] و دسای و همکاران [۲۳])؛ اهرم مالی (همچون: کینی و مک‌دنیل [۳۵]، ریچاردسون و همکاران [۴۷]، لین و همکاران [۳۸]، دسای و همکاران [۲۳]، عبدالله و همکاران [۱۴] و نیکبخت و رفیعی [۱۳]) و سودآوری (همچون: کینی و مک‌دنیل [۳۵]، دسای و همکاران [۲۳] و نیکبخت و رفیعی [۱۳]) از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر تجدید ارائه صورت‌های مالی هستند.

بنابراین، در این پژوهش اندازه شرکت، اهرم مالی و سودآوری به عنوان متغیرهای کنترلی در نظر گرفته شده‌اند. اندازه شرکت توسط لگاریتم طبیعی فروش اندازه‌گیری می‌شود. اهرم مالی نیز از تقسیم کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها به دست می‌آید. همچنین،

الگوهای کلی آزمون فرضیه‌های پژوهش

در پژوهش حاضر، با توجه به نوع داده‌ها و روش‌های تجزیه و تحلیل موجود، به‌منظور آزمون فرضیه‌های اول و دوم به‌ترتیب از تجزیه و تحلیل رگرسیون لجستیک و رگرسیون خطی چند متغیره استفاده شده است. الگوهای رگرسیونی ارائه شده در رابطه‌های (۲) و (۳) به‌ترتیب برای آزمون فرضیه‌های اول و دوم تخمین زده شده است.

$$RES_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BSIZ_{i,t} + \beta_2 BOUT_{i,t} + \beta_3 DUAL_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_6 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه (۲)}$$

$$RESM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BSIZ_{i,t} + \beta_2 BOUT_{i,t} + \beta_3 DUAL_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_6 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه (۳)}$$

RES: وقوع تجدید ارائه، یک در صورت وقوع تجدید ارائه و صفر در صورت عدم وقوع تجدید

نگاره ۱. آمار توصیفی متغیرها طی دوره پژوهش

معیارها					
متغیرها	مشاهدات	میانگین	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
RESM	۶۷۹	۰/۰۰۶۷۱	۰/۱۵۳۴۷	۰	۰/۰۱۵۴۲
BSIZ	۶۷۹	۵/۱۱۰۵	۷	۳	۰/۴۱۴۹۱
BOUT	۶۷۹	۰/۶۲۳۹۳	۰/۸۹	۰/۴	۰/۱۰۴۱۷
DUAL	۶۷۹	۰/۸۳	۱	۰	۰/۳۷۹
SIZE	۶۷۹	۱۲/۷۹۲۶۸	۱۸/۴۰۷۵۳	۸/۰۴۳۹۸	۱/۳۹۷۶۷
LEV	۶۷۹	۰/۶۳۸۰۰	۱/۲۴۲۶۷	۰/۱۲۱۲	۰/۱۹۳۱۲
ROA	۶۷۹	۰//۱۲۸۴۰۹	۰/۵۹۳۸۶	-۰/۱۱۹۸۵	۰/۰۹۶۵۱

راسیید [۴۶] سازگار، و با نتایج پژوهش‌های فاربر [۲۷]، افندی و همکاران [۲۵]، نابار و همکاران [۴۳]، عبدالمحمدی و رید [۱۵]، بابر و همکاران [۲۱]، هنینگر و همکاران [۳۰]، اماه و تانگ [۱۹] و عبدالله و همکاران [۱۴] مغایر است. در مورد متغیرهای کنترلی استفاده شده برای بررسی تأثیر ویژگی‌های

نتایج حاصل از برازش مدل رگرسیونی مربوط به فرضیه اول پژوهش در نگاره (۲) ارائه شده است. همان‌طور که در این نگاره مشاهده می‌شود، بین ویژگی‌های هیأت‌مدیره و وقوع تجدید ارائه صورت‌های مالی، رابطه معناداری وجود ندارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های آگراول و گادا [۱۶] و

ارائه؛ *RESM*: شدت تجدید ارائه؛ *SIZB*: اندازه هیأت‌مدیره؛ *BOUT*: درصد اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره؛ *DUAL*: تفکیک نقش مدیرعامل از رئیس هیأت‌مدیره؛ *CEOS*: ثبات مدیرعامل؛ *SIZE*: اندازه شرکت؛ *LEV*: اهرم مالی؛ *ROA*: سودآوری.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی داده‌های کمی مورد مطالعه برای استفاده در الگوهای پژوهش در نگاره (۱) ارائه شده است. شابان ذکر است که ۸۷ درصد مشاهدات مربوط به مواردی است که شرکت‌ها به تجدید ارائه صورت‌های مالی خود اقدام کرده‌اند. مقایسه این یافته با تعداد موارد تجدید ارائه در دیگر کشورها بیانگر آن است که تجدید ارائه در بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بسیار متداول است.

نتایج حاصل از برآزش مدل‌های رگرسیونی مربوط به فرضیه دوم پژوهش در نگاره (۳) ارائه شده است. همان‌طور که در این نگاره مشاهده می‌شود، بین اندازه هیأت‌مدیره و شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود ندارد؛ اما بین درصد اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره و جدایی نقش مدیرعامل از رئیس هیأت‌مدیره با شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی رابطه منفی معناداری وجود دارد.

به عبارت دیگر، استقلال هیأت‌مدیره باعث کاهش شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌شود. تاکنون پژوهشی پیرامون رابطه ویژگی‌های هیأت‌مدیره و شدت تجدید ارائه انجام نشده است.

اما از آن‌جا که اکثر شرکت‌های ایرانی به تجدید ارائه صورت‌های مالی خود اقدام می‌کنند، در این پژوهش به منظور در نظر گرفتن اهمیت تجدید ارائه، علاوه بر بررسی تأثیر ویژگی‌های هیأت‌مدیره بر وقوع تجدید ارائه صورت‌های مالی، تأثیر ویژگی‌های هیأت‌مدیره بر شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی نیز بررسی شد.

از این‌رو، می‌توان گفت یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه دوم پژوهش به‌طور غیرمستقیم با نتایج پژوهش‌های فاربر [۲۷]، افندی و همکاران [۲۵]، نابار و همکاران [۴۳]، عبدالحمیدی و رید [۱۵]، بابر و همکاران [۲۱]، هنینگر و همکاران [۳۰]، امه و تانگ [۱۹] و عبدالله و همکاران [۱۴] همراستا و با نتایج پژوهش‌های آگراول و گادا [۱۶] و راسید [۴۶] مغایر است.

هیأت‌مدیره بر وقوع تجدید ارائه می‌توان گفت که بین اندازه شرکت و وقوع تجدید ارائه رابطه‌ای معنادار وجود ندارد. این یافته با نتیجه پژوهش نیکبخت و رفیعی [۱۳] همراستا و با نتایج پژوهش‌های مؤسس [۴۲]، کینیو مک‌دنیل [۳۵]، لین و همکاران [۳۸] و دسای و همکاران [۲۳] مغایر است. همچنین، بین اهرم مالی و وقوع تجدید ارائه رابطه‌ای مثبت و معنادار برقرار است. به عبارتی، شرکت‌هایی که برای تأمین مالی از بدهی بیشتری استفاده می‌کنند، با احتمال بیشتری صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه خواهند کرد. این یافته با نتایج پژوهش‌های کینی و مک دنیل [۳۵]، لین و همکاران [۳۸]، دسای و همکاران [۲۳]، عبدالله و همکاران [۱۴] و نیکبخت و رفیعی [۱۳] سازگاری دارد.

افزون بر این، سودآوری تأثیر منفی معناداری بر وقوع تجدید ارائه دارد. به بیان دیگر، شرکت‌هایی که با مشکل سودآوری روبه‌رو هستند، بیشتر به تجدید ارائه صورت‌های مالی خود اقدام می‌کنند. این موضوع نیز با نتایج پژوهش‌های کینی و مک‌دنیل [۳۵]، دسای و همکاران [۲۳]، شاور [۵۳] و نیکبخت و رفیعی [۱۳] همراستا است

نگاره ۲. نتایج برآزش الگوی آزمون فرضیه اول پژوهش

متغیرها	ضریب متغیر	مقدار آماره Wald	سطح معناداری
مقدار ثابت	۲/۹۱۰	۲/۱۹۴	۰/۱۳۹
BSIZ	-۰/۳۸۸	۲/۲۴۱	۰/۱۳۴
BOUT	-۰/۲۳۴	۰/۰۳۹	۰/۸۴۴
DUAL	-۰/۵۵۲	۲/۱۶۸	۰/۱۴۱
SIZE	۰/۰۴۵	۰/۲۵۰	۰/۶۱۷
LEV	۲/۴۴۲	۷/۹۹۷	۰/۰۰۵
ROA	-۲/۶۹۴	۳/۲۶۴	۰/۰۷۱
<i>Nagelkerke R²</i>			
۰/۱۰۱			

نگاره ۳. نتایج برازش الگوی آزمون فرضیه دوم پژوهش

متغیرها	ضریب متغیر	مقدار آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	۰/۰۳۷	۴/۱۵۹	۰/۰۰۱
BSIZ	-۰/۰۰۱	-۰/۷۰۷	۰/۴۸۰
BOUT	-۰/۰۴۵	-۸/۶۴۱	۰/۰۰۱
DUAL	-۰/۰۰۳	-۲/۲۱۰	۰/۰۲۷
SIZE	-۰/۰۰۱	-۰/۳۱۷	۰/۷۵۲
LEV	۰/۰۱۴	۰/۱۷۷	۰/۰۰۱
ROA	-۰/۰۲۲	-۲/۸۷۱	۰/۰۰۴

ضریب تعیین تعدیل شده	آماره دوربین واتسون	مقدار آماره F	سطح معنی‌داری آماره F
۰/۲۰	۱/۸۲۰	۲۹/۱۹۵	۰/۰۰۱

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به منظور پاسخگویی به این پرسش انجام شد که: آیا رابطه معناداری بین ویژگی‌های هیأت‌مدیره و تجدید ارائه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد یا خیر؟ از آن‌جا که اکثر شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران اقدام به تجدید ارائه صورت‌های مالی خود می‌کنند، لذا در پژوهش حاضر افزون بر بررسی رابطه ویژگی‌های هیأت‌مدیره و وقوع تجدید ارائه، رابطه ویژگی‌های هیأت‌مدیره با شدت تجدید ارائه نیز بررسی شد.

در این راستا، اندازه هیأت‌مدیره، درصد اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره و جدایی نقش مدیرعامل از رئیس هیأت‌مدیره، به‌عنوان ویژگی‌های هیأت‌مدیره و میزان تجدید ارائه سود خالص به‌عنوان سنج‌های از شدت تجدید ارائه، در ۹۷ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۸۹-۱۳۸۳ بررسی شد.

یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش حاضر نشان می‌دهد که بین ویژگی‌های هیأت‌مدیره و وقوع تجدید ارائه صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود ندارد. به عبارتی، هیأت‌مدیره شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به اندازه کافی کارا نیستند که بتوانند از وقوع تجدید ارائه صورت‌های مالی بکاهند.

به‌علاوه، نتایج آزمون فرضیه دوم بیانگر آن است که بین اندازه هیأت‌مدیره و شدت تجدید ارائه رابطه معناداری وجود ندارد؛ اما بین درصد اعضای غیرموظف هیأت‌مدیره و جدایی نقش مدیرعامل از رئیس هیأت‌مدیره با شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی رابطه منفی معناداری وجود دارد.

به بیان دیگر، استقلال هیأت‌مدیره باعث کاهش شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌شود. علت این امر آن است که هیأت‌مدیره مستقل‌تر با نظارت مؤثرتر بر مدیران اجرایی، باعث بهبود کیفیت گزارشگری مالی می‌شود و در نتیجه از شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌کاهد.

پیشنهاد‌های پژوهش

با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد‌های زیر ارائه می‌شود:

با توجه به نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش مبنی بر وجود رابطه منفی بین استقلال هیأت‌مدیره و شدت ارائه مجدد صورت‌های مالی، به نهادهای نظارتی، از جمله سازمان بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌شود برای جلوگیری از سوءاستفاده مدیران از امکان تجدید ارائه صورت‌های مالی، در آیین‌نامه حاکمیت شرکتی توجه ویژه‌ای به استقلال هیأت‌مدیره داشته باشند. به شرکت‌ها نیز پیشنهاد می‌شود با طرح‌ریزی یک هیأت‌مدیره کارا، کیفیت گزارشگری

تجدید ارائه شده، مستلزم مراجعه به پایگاه سازمان بورس اوراق بهادار و استفاده از صورت‌های مالی منتشر شده شرکت‌هاست. با توجه به این‌که صورت‌های مالی ارائه شده در این پایگاه، به محدوده زمانی خاصی متعلق است؛ بنابراین، این موضوع نیز به محدودیت شرکت‌های مورد بررسی منجر شد.

منابع

- ۱- آقایی، محمدعلی، اعتمادی، حسین، انواری رستمی، علی اصغر و حسن زلفی. (۱۳۹۲). تأثیر تجدید ارائه صورت‌های مالی بر کیفیت ارقام تعهدی. فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری، دوره دوم، شماره ۳، صص ۱۴۷-۱۱۹.
- ۲- احمدپور، احمد، ملکیان، اسفندیار، زارع بهنمیری، محمدجواد و زینب نادری. (۱۳۹۱). بررسی نقش ساختار هیأت‌مدیره بر سرمایه فکری شرکت‌ها با رویکرد فازی، مطالعه موردی شرکت‌های داروسازی بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری، سال سوم، شماره هشتم، صص ۹۳-۷۳.
- ۳- بولو، قاسم، حساس یگانه، یحیی و سهیل مؤمنی. (۱۳۹۱). تأثیر تجدید ارائه صورت‌های مالی بر مدیریت سود و پایداری سود. فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، سال دهم، شماره ۳۳، صص ۹۶-۷۳.
- ۴- ثقفی، علی، امیری، مقصود و حسین کاظمی. (۱۳۹۰). مطالعه تجربی پیرامون محتوای اطلاعاتی سود متعاقب تجدید ارائه صورت‌های مالی. فصلنامه نظریه‌های نوین حسابداری، سال اول، شماره ۱، صص ۲۲-۱.

مالی خود را بهبود بخشیده، از شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی خود بکاهند.

همچنین، به‌منظور افزایش شناخت ابعاد تجدید ارائه صورت‌های مالی در ایران و رفع محدودیت‌های پژوهش، پیشنهادهای زیر برای پژوهش‌های آتی ارائه می‌شود:

۱. انجام پژوهش حاضر با استفاده از سایر ویژگی‌های هیأت‌مدیره، همچون عضویت متخصص مالی یا حسابداری در هیأت‌مدیره؛
۲. انجام پژوهش حاضر در بانک‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی و لیزینگ‌ها)؛
۳. انجام پژوهش حاضر در سطح هر یک از صنایع؛
۴. بررسی رابطه تجدید ارائه صورت‌های مالی با سایر عناصر حاکمیت شرکتی، همچون: سهامداران نهادی، کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی.

محدودیت‌های پژوهش

مهم‌ترین محدودیت‌هایی که در تعبیر و تفسیر نتایج پژوهش حاضر باید مورد توجه قرار گیرد، به شرح زیر است:

۱. در ایران ارائه مجدد مستقل وجود ندارد و صورت‌های مالی تجدید ارائه شده دوره مالی گذشته به‌صورت مقایسه‌ای همراه با صورت‌های مالی سال جاری ارائه می‌شود. این موضوع باعث عدم امکان استفاده از اطلاعات مالی تجدید ارائه شده سال ۱۳۹۰ شد و نهایتاً به محدود شدن مشاهدات مورد بررسی انجامید.

۲. در پایگاه‌های اطلاعاتی ایران، اطلاعات صورت‌های مالی تجدید ارائه شده وجود ندارد؛ بنابراین، دسترسی به اطلاعات مالی صورت‌های مالی

- ۵- ثقفی، علی و محمدحسین صفرزاده. (۱۳۹۰). کیفیت سود و ویژگی‌های هیأت مدیره. *دانش حسابرسی*، سال یازدهم، شماره ۴۴، صص ۷۳-۹۴.
- ۶- حساس یگانه، یحیی و کامران تاجیک. (۱۳۸۷). حاکمیت شرکتی، هیأت مدیره و تعامل با محیط. *ماهنامه حسابداری*، شماره ۲۰۵، صص ۶۸-۶۲.
- ۷- ساعی، محمدجواد، باقرپور ولاشانی، محمدعلی و سیدناصر موسوی بایگی. (۱۳۹۲). بررسی فراوانی و اهمیت تجدید ارائه صورت‌های مالی. *پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال پنجم، شماره ۱، صص ۸۶-۶۷.
- ۸- شریعت پناهی، سیدمجید و حسین کاظمی. (۱۳۸۹). تأثیر ارائه مجدد صورت‌های مالی بر محتوای اطلاعاتی سود. *فصلنامه مطالعات حسابداری*، شماره ۲۶، صص ۱-۲۸.
- ۹- طالب نیا، قدرت الله و اکرم تفتیان. (۱۳۸۸). رابطه بین سرمایه‌گذاران نهادی و هیأت مدیره با مدیریت سود. *پژوهش‌های مدیریت*، شماره ۸۳، صص ۸۷-۹۸.
- ۱۰- عرب‌صالحی، مهدی و محمدعلی ضیایی. (۱۳۸۹). ارتباط بین نظام راهبری و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. *حسابداری مالی*، سال دوم، شماره ۵، صص ۳۹-۵۶.
- ۱۱- مشایخ، شهناز و مریم اسماعیلی. (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین کیفیت سود و برخی از جنبه‌های اصول راهبری در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، شماره ۴۵، صص ۲۵-۴۴.
- ۱۲- مشایخی، بیتا و مهدی محمدآبادی. (۱۳۹۰). رابطه مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی با کیفیت سود. *پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال سوم، شماره ۱۷، صص ۳۲-۱۷.
- ۱۳- نیکبخت، محمدرضا و افسانه رفیعی. (۱۳۹۱). تدوین الگوی عوامل مؤثر بر تجدید ارائه صورت‌های مالی در ایران. *دانش حسابداری*، شماره ۹، صص ۱۹۴-۱۶۷.
- 14- Abdullah, S. N., Mohamad Yusof, N. Z., and M. MohamadNor. (2010). Financial Restatements and Corporate Governance among Malaysian Listed Companies. *Managerial Auditing Journal*, Vol. 25, No. 6, Pp. 526-552.
- 15- Abdolmohammadi, M. J., and W. J. Rea. (2010). Corporate Governance Ratings and Financial Restatements: Pre and Post-Sarbanes-Oxley Act. *Journal of Forensic and Investigative Accounting*, Vol. 2, No. 1, Pp. 1-43.
- 16- Agrawal, A., and S. Chadha. (2005). Corporate Governance and Accounting Scandals. *Journal of Law and Economics*, Vol. 48, No. 2, Pp. 371-406.
- 17- Ahmed, A. S. and S. Duellman. (2007). Accounting Conservatism and Board of Director Characteristics: An Empirical Analysis." *Journal of Accounting and Economics*. Vol. 43, Pp. 411-437.
- 18- Akhigbe, A. Kudla, R. J., and J. Madura. (2005). Why Are Some Corporate Earnings Restatements More Damaging. *Applied Financial Economics*, Vol. 15, Pp. 327-336.
- 19- Amoah, N. Y., and A. P. Tang. (2010). Board, Audit Committee and Restatement Induced Class Action Law. *Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting*, Vol. 26, Pp. 155-169.
- 20- Andreou, P. C., Antoniou, C., Horton, J., and C. Louca. (2012). Corporate Governance and Stock Price Crashes. *Working Paper, Available at URL: <http://www.ssrn.com>*.
- 21- Baber, W. R., Kang, S-H., Liang, L., and Z. Zhu. (2009). Shareholder Rights Corporate Governance and Accounting Restatement. *Working Paper, available at: <http://ssrn.com/abstract=760324>*.
- 22- Chtourou, S. M., Bedard, J., and L. Courteau. (2001). Corporate Governance

- =1652982.
- 33- Hribar, P. and K. T. Jenkins. (2004). The Effect of Accounting Restatements on Earnings Revisions and the Estimated Cost of Capital. *Review of Accounting Studies*, Vol. 9, No. 2-3, Pp. 337-356.
  - 34- Kim, J.B., L. Zhang. (2010). Does Accounting Conservatism Reduce Stock Price Crash Risk? *Working paper*, Available at URL: <http://www.ssrn.com>.
  - 35- Kinney, W. R., and L. S. McDaniel. (1989). Characteristics of Firms Correcting Previously Reported Quarterly Earnings. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 11, No. 1, Pp. 71-93.
  - 36- Lev, B. (2003). Corporate Earnings: Facts and Fiction. *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 17, No. 2, Pp. 27-50.
  - 37- Lightle, S., Baker, B., and J. F. Castellano. (2009). The Role of Boards of Directors in Shaping Organizational Culture. *The CPA Journal*. Vol. 79, Pp. 68-72.
  - 38- Lin, J. W., Hwang, M. I., and J. F. Li. (2004). A Neural Fuzzy System Approach to Assessing the Risk of Earnings Restatements. *Issues in Information Systems*, Vol. 5, No. 1, Pp. 201-207.
  - 39- Lin, Z. J. and L. Ming. (2009). The Impact of Corporate Governance on Auditor Choice: Evidence from China. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, Vol. 18, Pp. 44-59.
  - 40- Livant, J. and C. E. L. Tan. (2004). Restatements of Quarterly Earnings: Evidence on Earnings Quality and Market Reactions to the Originally Reported Earnings. *Working paper*, Available at <http://people.stern.nyu.edu/jlivnat/Restatements.pdf>.
  - 41- Moore, D. L. (2007). Forecasting Earnings Management: Evidence from GAO Restatement Data, *Doctoral Dissertation*, Tourno University International, Cypress, California.
  - 42- Moses, O. D. (1987). Income Smoothing and Incentives: Empirical Tests Using Accounting Changes. *The Accounting Review*, Vol. 62, No. 2, Pp. 358-377.
  - 43- Nabar, S., Kim, Y., and W. G. Heninger. (2007). Earnings Misstatements, Restatements and Corporate Governance. *Working paper*, Available at: www.scu.edu/business/faculty/.../wp07-01-and Earnings Management. Available at: <http://ssrn.com/abstract=275053>.
  - 23- Desai, H., Hogan, C. E., and M. S. Wilkins. (2006). The Reputational Penalty for Aggressive Accounting: Earnings Restatements and Management Turnover. *The Accounting Review*, Vol. 81, No. 1, Pp. 83-112.
  - 24- Dimitropoulos, P. E., and D. Asteriou. (2010). The Effect of Board Composition on the Informativeness and Quality of Annual Earnings: Empirical Evidence from Greece. *Research in International Business and Finance*, Vol. 24, Pp. 190-205.
  - 25- Efendi, J., Strivastava, A., and E.P. Swanson. (2007). Why Do Corporate Managers Misstate Financial Statements? The Role of Option Compensation and Other Factors. *Journal of Financial Economics*, Vol. 85, Pp. 667-708.
  - 26- Fama, E., and M. Jensen. (1983). Separation of Ownership and Control. *Journal of Law and Economics*, Vol. 26, Pp. 301-325.
  - 27- Farber, D. B. (2005). Restoring Trust after Fraud: Does Corporate Governance Matter? *The Accounting Review*, Vol. 80, No. 2, Pp. 539-561.
  - 28- GAO. (2002). Financial Statement Restatement: Trends, Market Impacts, Regulatory Responses and Remaining Challenges, Report to the Chairman, Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs, US Senate, Report 03-138, Government Printing Office, Washington, DC.
  - 29- Gertsen, F., Van Riel, C., and G. Berens. (2006). Avoiding Reputation Damages in Financial Restatements. *Long Range Planning*, Vol. 39, No. 3, Pp. 429-456.
  - 30- Heninger, W. G., Kim, Y., and S. Nabar. (2009). Earnings Misstatements, Restatements, and Corporate Governance. *Journal of Forensic & Investigative Accounting*, Vol. 1, No. 2, Pp. 1-27.
  - 31- Herly, M. (2012). Earnings Quality in Restating Firms: Empirical Evidence. *Master Thesis*, Aarhus University.
  - 32- Hirschey, M., Smith, K. R., and W. M. Wilson. (2012). Financial Reporting Credibility after SOX: Evidence from Earnings Restatements. *Working paper*, Available at: <http://ssrn.com/abstract>

- 55- Wu, M. (2002). Earnings Restatements: A Capital Market Perspective". *Working paper*, Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1844265>.
- 56- Wolk, H. I., Dodd, J. L., and M. G. Tearney. (2004). *Accounting theory: Conceptual issues in a political and economic environment*. 6th edition, United States of America: Thomson.
- kim-y-earnings-misstate.pdf*.
- 44- Palmrose, Z. V.; Richardson, V. J.; and S. Scholz. (2004). Determinants of Market Reactions to Restatement Announcements. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 37, No. 1, Pp. 59-89.
- 45- Pergola, T. (2006). Management Entrenchment, Corporate Governance, and Earnings Quality. Unpublished PhD Dissertation, Nova Southwestern University, School of Business and Entrepreneurship.
- 46- Rasyid, A. (2012). Corporate Governance, Audit Firm Size and Restated Financial Statement in Indonesia Stock Exchange. *Working Paper*, Available at: <http://ssrn.com/abstract=2182253>.
- 47- Richardson, S., Tuna, I., and M. Wu. (2002). Predicting Earnings Management: The Case of Earnings Restatement. *Working paper*, Available at: <http://ssrn.com/abstract=338681>.
- 48- Rotenstein, A. (2008). Corporate Governance Changes Following Earnings Restatements, *Doctoral Dissertation*, The City University of New York.
- 49- Schipper, K., and L. Vincent. (2003). Earnings quality. *Accounting Horizons*, Vol. 17, Pp. 97-111.
- 50- Scott, W.R. (2003). *Financial accounting theory*, 3th Ed, Toronto, Canada: Prentice Hall.
- 51- Scholz, S. (2008). *The changing nature and consequences of public company financial restatements*. University of Kansas School of Business, The Department of the Treasury.
- 52- Shelton, S. W., Owens-Jackson, L. A., and D. R. Robinson. (2011). IFRS and U.S. GAAP: Assessing the Impact of Reporting Incentives on Firm Restatements in Foreign and U.S. Markets. *Advances in Accounting*, Vol. 27, No. 1, Pp. 187-192.
- 53- Shawver, T. (2007). An Empirical Study of Select Financial Variables Inherent in Fraudulent Financial Reporting in the Financial Institution Industry. *Doctoral Dissertation*, Nova Southeastern University.
- 54- Thompson, J. H., and G. M. Larson. (2004). An Analysis of Restatements on Financial Reporting: Is the Loss of Investor Confidence Justified? *Research in Accounting Regulation*, Vol. 17, Pp. 67-85.

Investigating of the Impact of Board Characteristics on Financial Restatement in Companies Listed in Tehran Stock Exchange

* Sh. Khajavi

Associate Professor of Accounting, Shiraz University, Shiraz, Iran.

M. H. Ghadriyan Arani

M. A. of Accounting, Shiraz University, Shiraz, Iran

H. Fattahi Nafchi

M. A. of Accounting, Shiraz University, Shiraz, Iran

Abstract

The main purpose of this paper is empirically investigating the impact of board characteristics on financial restatement of listed companies in Tehran stock exchange (TSE). Therefore, in this study a sample of 97 from the listed companies in TSE between 2004 to 2010, are selected. The magnitude of restatement is measured by amount of net income restatement; and board size, the percentage of independent directors and the chairman and CEO/chair duality are selected as board characteristics. In conducting this research, two main hypotheses are proposed. For testing the hypotheses logistic and multiple linear regression analysis are conducted. Results show that there is no relationship between board characteristics and restatement event. Also, board size does not have significant relationships with magnitude of restatement; however, there is a significant negative relationship between the percentage of non-executive directors and separation of the chairman and managing director/chair duality with magnitude of restatement. In other words, the more the independent board, the lesser restatement magnitude.

Keywords: Board Characteristics, Financial Restatement, Magnitude of Restatement, Tehran Stock Exchange.